

FRANSIZ MEDENİ KANUNUNUN 150 NCİ YIL DÖNÜMÜ

Yazan : *Asist. Dr. Tuğrul ANSAY*

Newyork Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Fransız Medeni kanununun 150 nci yıldönümü münasebeti ile yapılacak merasime ve verilecek konferanslara Fakültemizi temsilen iştirak ettim. Edindiğim intibalar aşağıdadır :

Fransız Medeni kanununu 150 nci yıldönümü dolayısıyla Newyork Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü (Newyork University-Institute of Comparative Law) ile Fransız Sefareti Kültür Servisi ve Newyork Fransız Üniversitesi müşterek çalışmaları neticesi meydana gelmiş olan konferanslar 13.14.15 Aralık 1954 tarihlerinde Newyork Üniversitesinin yeni yapılan mektebinde (Arthur Vanderbilt Hall) verilmiştir.

“Fransız Medeni Kanunu ve Common-Law Dünyası” genelbaşlığı altında günde altı konuşmadan ceman onsekiz konuşma olan konferanslarda 7 muhtelif memleketi temsil eden en yüksek hâkimler, Profesörler ve Pratisyenler 20-30 dakika arasında Fransız Medeni Kanununun muhtelif cephelerinden bahsetmişlerdir. Her bir toplantıyı bir Chairman idare etmiştir. Kürsünün etrafında oturmakta olan hatipler bu başkan tarafından takdim edilerek konuşmalara davet edilmiştir.

Ekserisini Newyork Üniversitesi Hukuk Fakültesi talebeleri teşkil ettiğini tahmin ettiğim konferanslara üçüncü gün müstesna 200 e yakın dinleyici iştirak etmiştir. Columbia Üniversitesi mensuplarından ise birinci gün hariç hiç kimse iştirak etmemiştir. Maamafih, tertip edenler konferansların gerekli alakayı topladığı kanaatindedirler.

Birinci günkü toplantı, ilân edilen saatten bir müddet sonra, takriben 2,50 de açılmıştır. Evvelâ ilişik olarak sunduğum iki tebliğ İngilizce ve Fransızca olarak okunmuş; daha sonra konuşmalar başlamıştır. Birinci günkü hatipler daha ziyade kanunu umumî esaslarından, tekniğinden ve yayılmasından bahsetmişlerdir. İlk konuşan Harvard Üniversitesi Profesörlerinden J. Friedrich Kanun’un “İdeolojik ve Felsefi Esasları”ndan bahsetmiş, bu arada, kodifikasyonların, (1) Justinyen kodifikasyonu, (2) filozofik esaslar dahilinde kodifikasyon ve (3) tabii hukuk

prinsipleri dahilinde kodifikasyon olmak üzere üç grupta toplanacağını söylemiş; Fransız Medeni Kanununun bunlardan ikinci ve üçüncünün karşımı olduğunu belirtmiştir. Daha sonra Newyork Fransız Üniversitesi Hukuk ve Siyasi İlimler Fakültesi Dekanı Boris-Mirkine Guetzevitch, “Fransız Medeni Kanunu ve İnsan Haklarından bahsetmiştir. Grenoble Üniversitesi Hukuk Profesörü Andre Tuch “ Fransız Medeni Kanununun Esasları” başlığı altında, kanun yapılırken hangi esasların nazara alındığını belirtmiş ve Kanun’un genel olarak bir hülâsasını yapmıştır. 10 dakika kadar verilen bir aradan sonra Ferrara Üniversitesi Hukuk Profesörü Angelo P. Sereni “Fransız Medeni kanunu ve Emsal Hukuku” adlı konuşmasında kanun hukuku ile emsal hukukunun bir mukayesesini yapmış, Amerika’da bir “Uniform Codification” yapmanın güçlüklerinden bahsetmiştir. Newyork Üniversitesi Hukuk Profesörlerinden Shelden D. Elliot, tefsir tekniğinden bahsetmiş, bu arada Fransız Medeni Kanunu Madde 4 ile California Medeni kanunu Madde 4 Kısım 4 ve İsciçre Medeni Kanunu Madde 1 i mukayese etmiştir. Son olarak konuşan Ghent Üniversitesi Profesörlerinden Jean Limpens ile Türk Hukuku hakkında malûmatıma müracaat etmesi dolâyısıyla daha evvel tanışmıştım. Profesör konuşmasında Medeni kanunun Fransanın haricinde yayılmasından bahsetti ve halen 30 dan fazla devlette doğrudan doğruya veya dolâyısıyla Fransız Medeni kanununun cari olduğunu belirtti.

Toplantıyı müteakip davetliler ve isteyenler Hukuk Kulübü salonlarında bir müddet daha hususî olarak konuştular.

İkinci günkü toplantının umumî mevzuu “Fransız Medeni Kanunu ve bugünkü Problemler” idi. Bu mevzuda Chicago Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Profesörü Max Eheinstein “Fransız Medeni Kanunu ve Aile üzerinde esas itibariyle “Trende in Marriage and Divorce Law of Western Countries” adlı ve Law and Contemporary problems adlı mecmuanın. Cilt : 18, sahife : 3-19 arasında yayınlanan makalesindeki esasları tekrar etti. Diğer konuşmalar ise şunlardı : Newyork Fransız Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörü Claude Levy, “ Fransız Medeni kanunu ve Mülkiyet” hakkında, Harvard Üniversitesi Hukuk Profesörü Arthur T, Von Mehren “Fransız Medeni Kanunu ve Akit” hakkında, Newyork Üniversitesi Hukuk Profesörü Walter Merenberg “Fransız Medeni Kanunu ve Gayri Kanunî Rekabet” hakkında, Belgrad Üniversitesi Hukuk Profesörü olup halen Newyork Üniversitesinde bulunan Nicolo Stjepanovitch “Sosyalist bir devlette Fransız Medeni Kanunu” hakkında ve nihayet Prof. Bernard Schwartz “Fransız Medeni Kanunu ve Âmme Hukuku” hakkında.

Kutlamamın şüphesiz en ehemmiyetli günü üçüncü gün idi. Çünkü, bir kere, Amerikalıların “Dean of deans” dedikleri 85 yaşındaki Harvard Hukuk Fakültesi eski dekanı Roscoe Pound, ayrıca Newyork Üniversitesi Hukuk Fakültesine adını veren New Jersey Yüksek Mahkemesi Genel Başkanı Arthur T. Vanderbilt konuşacaktı. Bu sebepten salona ekseriyeti talebelerin teşkil ettiği bir kalabalık göze çarpıyordu. Konferanslar başlamadan evvel üçüncü günün başkanı bütün konuşmaların kitap halinde basılacağını bildirdi. Müteakiben kendisine sorduğum zaman da 1955 sonlarına doğru basımın tamamlanabileceği ümidini izhar etti.

“Anglo-Amerikan Hukukunda kodifikasyon” adlı konuşmasında R. Pound, bu sahadaki kodifikasyonun tarihçesi ile izahatına başladı. Sonra, 1804 de Code Napoleon’un hazırlanması sırasındaki hukuki durum ile Amerika Birleşik Devletlerindeki şimdiki durum arasındaki teferruat benzerliklerini belirtti. Bu arada hukuki malzemenin bolluğu ve bu yüzden hasıl olan karışıklığın cemiyetteki ademi memnuiyetin benzerliğine temas etti. Birleşik Devletlerdeki “Restatement” lerin kodifikasyona hazırlayıcı bir mahiyeti haiz olmalarına rağmen bugün Amerikada bir kodifikasyon için zamanın daha olgunlaşmadığı mütaalâsı ile sözlerine son verdi. Başkan Hoover zamanında Dış işlerinde çalışmış olan ve halen Yale Hukuk Fakültesi Associate Dean’i olan Jak B Tate, “Kodifikasyon ve Devletler Hukuku” adlı konuşmasında bu husustaki teşebbüslerden bahsetti ve Devletler hukukunun bir çok sahalarının kodifiye edilemeyeceğini belirtti. Bu husustaki en iyi hal çaresinin mevcut hukuku tanzim etmek olduğunu söyledi; her memlekette ilmi araştırmalar yapılması gerektiğini ilâve etti.

Halen Newyork Üniversitesinde bulunan Jerusalem Hebrew Üniversitesi Hukuk Profesörü Benjamin Akzin, “Yeni bir devlette Kodifikasyon” adlı konuşmasında İsraildeki hukuki durumun karışıklığından bahsetti ve Osmanlı Hukuku, İngiliz Hukuku ve İsrail Hukuku (Son altı senede) olmak üzere üç ayrı hukukun varlığını belirtti. Bundan başka Yahudi, İslâm ve hatta Hristiyan (Canon Law) hukuklarının mevcut olduğunu ifade etti. Buna rağmen İsrailde ancak muayyen sahalarda kodifikasyon cihetine gidildiğini ilâve etti.

Luisiana Hukuk Enstitüsü başkanı J.H.Tucker, Jr. “Fransız Medeni Kanunu ve Louisiana’da Common Law” adı altında Louisiana hukukunun bir tarihçesini yaparak Fransız Medeni Kanununun nasıl alındığını, bugün Amerika Birleşik Devletlerinde Kontinental hukukun esas ol-

duğu yegâne federe devletin Louisiana olduğunu izah etti. Gelir vergisi hususunda Fransız hukukunu Louisiana vasıtası ile Birleşik Devletler Uniform kanunlarına nasıl tesir ettiğini belirtti.

Canada Yüksek Mahkemesi Genel Başkanı Thibaudeau Rinfret Quebec Province'inde de Fransız Medeni Kanunu'nun halen esas olduğu ve kendisinin Yüksek Mahkeme başkanı olması dolayısıyla hem Fransız Medeni Kanunu hem de Common Law'a müteallik meselelerde tecrübesi olduğunu söyleyerek elastikiyet ve sertlik bakımından Common Law ve Civil Law arasında büyük fark olmadığını, Amerika hukukundaki Stare Decisilerin Kontinental Hukuktaki kanunlara pek yakın olduğunu, kodifiye edilmiş hukukun ölü hukuk olmadığını belirtti.

Son konuşan Arthur T. Vanderbilt kısa bir başlangıç yaptıktan sonra kontinental Hukuk ile Common Law arasındaki üç büyük farktan en mühim diyebileceğim Common Law'da mahkeme kararlarında mahkemelerin ve hâkimin büyük rolü olduğunu, fakat bir yandan Amerika'da hâkim emsal kararlarına daha az ehemmiyet verirken, umumi telâkinin aksine olarak, pratikte, Fransız hâkiminin "Hâkim tarafından yaratılan hukuk'a doğru meylettiğini söyledi ve mukayeseli hukuk derslerinin Amerika Birleşik Devletlerindeki ehemmiyetinden bahsederek sözlerine son verdi.

Bu son toplantıdan sonra davetlilere akşam yemeği verildi.

Konferansların heyeti umumiyesi itibariyle vermiş olduğu intibai de şu şekilde hülâsa etmek kabildir : a) Amerikan ve Kontinental hukuk sistemleri arasındaki münasebet geliştirilmelidir; b) Amerika'da kodifikasyon cereyanları vardır ve bazı sahalarda yapılmaktadır da; c) Kontinental hukuk sistemleri bir yandan emsal hukukuna yaklaşıırken, Amerikan hukuk sistemi de kodifikasyona doğru gitmektedir.